...e ut...

Ludvig Holberg.

Nogle utrykte Breve

af

Ludvig Holberg, baron af

Udgivne

ved

Paul Botten Hansen.

(Ikke i Boghandelen.)

Christiania.

Trykt hos H. J. Jensen.

1858.

Medens flere fremmede berømte Forfattere have efterladt en saa stor Brevvexling med Venner, Lærde og Veninder, at den samlet maaskee vilde fylde ligesaameget som deres Værker, have vi af vor udødelige Ludvig Holberg kun nogle faa Breve, og det alle korte og af lidet mærkeligt Indhold. Allerede Holbergs indesluttede Liv maatte medføre, at det Slags Breve, som tildeels haves f. Ex. fra Schiller eller Goethe, ikke af ham kunne ventes. Men ikke engang om lærde Materier underholdt han sig skriftligen med sine Venner. Han følte vel som Andre Trangen til at udtale sig baade om sine egne Anliggender og hvad der bevægede sig i Tiden, men denne Trang har han tilfredsstillet deels ved en, som det oftere kunde synes, vidtdreven Fortrolighed med Læseren i sine Værker i Almindelighed, deels ved en fingeret Samling af Breve (hans bekjendte „Epistler", i 5 Bind). Det synes som om han forsætlig har lagt an paa, at hans

private Breve skulde blive saa magre og forretningsmæssige som muligt, idet han etsteds bemærker, at om de alle vare samlede, „skulde de intet findes at indeholde andet end Gjensvar paa Begjæring og Spørgsmaal.“ — Med Undtagelse af et i Overskous „danske Skueplads“ (II, 134-37) trykt Straffebrev til „samtlige Acteurer“ ved den danske Skueplads og et Par fortroligere Breve til den lærde Gram, med hvem ellers Holberg en Tid lang stod paa en lidet venlig Fod, ere derfor ogsaa alle hans bekjendte Breve ret og slet Forretningsbreve, nogle til hans Ridefoged, andre om en Gaardhandel og atter andre om hans Boghandel. I det Hele kjendte man før kun 13 Holbergske Breve, trykte i forskjellige Tidsskrifter, og hvilke alle opregnes i Werlauffs Holbergiana (1855) S. 131 og i Tillægget dertil (1856) S. 21. Vi bleve derfor glædeligt overraskede ved at erfare, at Bureauchef E. Lassen havde i sit Værge endnu fire andre, som han havde modtaget fra sin Broder Pastor Lassen i Ofoten, og hvilke han var beredvillig til at overgive os til Trykning, samt at Universitetets Manuskriptsamling og Pastor A. Faye i Holt ogsaa eiede hver sit Brev, som stod til lignende Afbenyttelse. Alle disse Breve høre ikke alene indbyrdes sammen, men slutte sig ogsaa ganske til de tre Breve, som B. Moe har meddeelt i 2det Bind af sit Tidsskrift for Personalhistorie,

og hvilke for Heelhedens Skyld derfor ogsaa her i chronologisk Orden tages med. De ere alle stilede til Krigsraad Aage Rasmussen Hagen, Holbergs Bogkommissionær i Throndhjem. Denne Hagen var, oplyser B. Moe, en Bondesøn fra Gaarden Hage i Værdalen og nedstammede ifølge Traditionen fra en gammel adelig norsk Familie. Først var han Proviantsforvalter ved Throndhjems Fæstning, derpaa (fra omtr. 1723) Krigsbogholder ved det nordenfjeldske Dragon-Regiments Lægdskasse, fra hvilket Embede han tog Afsked omtr. 1752, og endelig Kommitteret ved den nordenfjeldske Dragonsession. 1725 erholdt han Titel af Krigsraad, 1737 af Kancelliraad og 1738 af Justitsraad, og døde omtr. 1763. Han efterlod sig betydelige Midler, hvoraf han skjænkede endeel til Throndhjems og sin Fødebygds Fattige. — Naar Moe siger, at han ingen Børn havde, da sees dette af det nedenfor trykte 8de Brev at være urigtigt. Her tales jo udtrykkeligt om hans Sønner, og den ene af disse er udentvivl ogsaa den Christian Hagen, som 1729 dimitteredes fra Throndhjems Skole. (Se Dimittendfortegnelsen i Møllers Skolehist. S. 77.) Efter Navnet at slutte har sandsynligviis ogsaa den Rasmus Hagen, som (ifølge Norske Stiftelser III, 810) 9de Jan. 1784 udstedte en Obligation paa 400 Rdl. for

Aage Rasmussen Hagens Legat til Værdalens Fattige, ligeledes været dennes Søn.

Det fjerde, femte og syvende af efterfølgende Breve ere de, der findes trykte af B. Moe. Men disse ere igjen alle konfererede med Originalerne, der nu eies, Nr. 4 af Rigsarchivet, Nr. 5 af Rigsarchivar Lange og Nr. 7 af Boghandler Dahl. Nr. 5 har Moe trykt efter en Afskrivt, som ved Sammenligningen med den her gjengivne Original viser sig at have været meget unøiagtig. Nr. 2 er det Brev, der findes i Universitetets Manuskriptsamling (Nr. 487, 4to), hvortil det i 1854 skjænkedes af Lensmand L. H. Gjedeboe i Ofoten; Nr. 3 er det, der eies af A. Faye (i hans Autograph-Samling). Tidligere har dette tilhørt Sorenskriver C. N. Schwach og skal, ligesom disse andre Holbergske Breve til Hagen, skrive sig fra Nordlandene, hvor den længe bevarede Samling først i den seneste Tid synes at være bleven adspredt. — Ved disse Breve viser sig en eiendommelig Papiirnidskhed, idet de fleste ere skrevne kun paa et groot knebent Kvartark.

Holbergs Haandskrift er bogstavret fulgt, da Brevene næst at belyse Forfatterens Boghandel og tildeels hans Charakteer, have sin væsentligste Interesse som Bidrag til at bestemme hans Orthographi, hvorom der (1844—45) i Anledning af

det Holbergske Samfunds Udgave af Komedierne saa heftig blev stredet*) og vel fremdeles vil blive stridt. I ikke ringe Grad afviger den her brugte Retskrivning fra den, der almindelig anvendes i Forfatterens trykte Skrifter, navnligen ved Maaden, hvorpaa han i de ældste Breve har udtrykt Bogstavet æ, nemlig ved a med en Slyng over, som giver Bogstavet en vis Lighed med det svenske å.**)

Her at medgive Faksimilie af Holbergs Haandskrift have vi troet overflødigt af den Grund, at allerede det ene (7de) af de her trykte Breve haves lithographeret i Moes Tidsskrift, og man nu desuden i den netop paabegyndte tredie Række af „Historisk Tidsskrift" har faaet et prægtigt Faksimilie af Holbergs egenhændig skrevne Ansøgning om Ansættelse ved Universitetet, hvilket ledsager Prof. Kall Rasmussens lærde og høist vigtige „Bidrag til Ludvig Holbergs Biographi for Aarene 1702—1714." Ligesaalidt have vi fundet det nødvendigt at give nogen Afbildning af Holbergs Segl, da dette ogsaa findes i Moes Tidsskrift, skjønt efter et mindre godt bevaret Exemplar, end et Par af de foreliggende Breves. Som af B. Moe oplyst fremstiller dette

*) Af Molbech, Levin, Liebenberg og F. P. J. Dahl.

**) Her have vi udtrykt dette paa samme Maade som B. Moe, nemlig ved det tydske ä.

Segl (forendeel det samme som Digterens Fader brugte) et Bjerg med en Hule, hvoraf ogsaa Navnet Holberg (Huulbjerg) tør skrive sig. Paa tre af Brevene findes imidlertid tvende andre Slags Segl; men neppe noget af disse har heraldisk Interesse.

I.

Mon tres Cher Ami

Jeg tilskikker dem efter begiäring 98 exemplarer af Per Paars.*) De koste her 4 ß stykket uindbundet, men jeg vill udi Trundhiem ikke regne indbindingen efterdj de have den godhed at modtage saa mange. Min Herre er saa god at beholde et exemplar for sig selv eller meer om ham behager, hvilket skall väre mig en fornøielse, saa vel som at kunde tiene dem igien i alle

*) Dette var „Editionen" af 1720, den eneste fuldstændige, af Holberg selv besørgede Udgave af dette Digt. Paa Titelen kaldes den „tredie Edition", da Holberg regnede Udgaven af Digtets første Sange for den første Edition og et af en Bogtrykker foranstaltet Eftertryk deraf for den anden. Hiin Udgave maa i Danmark allerede et Snees Aar efter Forfatterens Død have været meget sjelden, da man ikke kunde opdrive noget Exemplar deraf til at trykke den i 1772 udkomne Pragtudgave efter, men et med stor Møisommelighed rettet Eftertryk dertil maatte benyttes. I Norge synes Bogen oftere at forekomme, hvilket kan forklares af den forholdsviis store Afgang, som den ifølge dette Brev har havt her i Landet.

optenkelige maader. Jeg forbliver nest tienstlig hilsen til alle goode venner sär Bormester Lingaard*) deres

tienstskyldigste ven og tiener
L Holberg.

Kiøbenhavn d 2 Aug:
1721.

Jeg haver skikket Cassen med Bøgerne til Helsignør, hvor den bliver levered til den galliot som kommer fra Dantzig.

(Udskrift.)

Kongl Mayestets Velbestalter Krigs Bogholder
Hr Aage Rasmusen
Hagen

Franco Christiania. à Trundhiem.

II.

Høitärede kiäre ven.

Jeg siger tusind tak for good og prompte betaling for de bøger ieg skikkede. resten af pengene fik Renteer-

*) Rasmus Lindgaard udnævntes til Borgermester i Throndhjem 19de Oktbr. 1705 efter Borgermester Roald Opdal, der samtidig blev Præsident. Under 21de Aug. 1731 konfirmeredes han i Embedet, men er sandsynligviis afgaaet ikke længe efter. Allerede under 17de Marts 1730 udnævntes Paul Dons til Vice-Borgermester i Throndhjem med Succession efter Lindgaard.

skriver Smith efter begiäring. At det er farligt undertiden at väre altfor tienstvilligste (sic) beviiser ieg nu denne gang af mit exempel i det at ieg skikker ham paa ny 50 andre bøger*) hvilket ieg ydmygst beeder ikke maa ilde optages. Jeg kand sige at Trundhiem er den beste bye efter proportion i Danemark og Norge at kiøbe bøger og min Herre den beste mand udi Trundhiem. Jeg haaber nok at de halvhundrede bliver saalte saa som de her have väret meget begiärlige. stykket koster indbunden 18 ß. naar debiten er skeed faaer ieg altid ved leilighed penge. Jeg vilde ønske min Herre vilde sätte nogen prøve paa mig igjen thi intet skulde väre mig kiärere end at lade see udi alle occasiones at ieg er Hans

Ydmygste og beredviligste tiener

Kiøben d 10 Martij L Holberg
1722.

(Udskrift.)

Kongl Mayest Velbe-
stalter Krigs Bogholder
Aage Rasmusen
Hagen
à
Trundhiem.

*) Disse „Bøger“ vare uden al Tvivl „Hans Mikkelsens 4re Skiemte-Digte med twende Fortaler, samt Zille Hans Dotters Forsvars-Skrift for Qvinde-Kjønned“, hvilke udkom 1722 og kostede „i raa Materie“ 16 ß.

(Med anden Haand paa Bagsiden.)
Herhos følger 50 indbundne Bøger.

III*).

Høitærede gode ven

Jeg har længe vented paa et angenemt svar, hvorledes dett gaar med comœdiernes debit, hvoraf jeg skikkede ham 60 exemplarier forgangen sommer. Jeg haaber, at saasom de ér gaaet saa hastig fra henderne paa andre steder at de i det ringest har haft samme gode skiebne udi Trundhiem, hvilken Bye jeg hidentil har havt mest aarsag at berømme. Jeg lader trykke en nye tome til foraaret, med hvilken ieg ikke vill bemøie ham, uden saa mange exemplarier som han selv for sig og andre goode venner forlanger; thi det var ubilligt af mig at begiere at han skulde baade have umag, og staa i forskud for mig. Der blev forgangen uuge spilled en comedie som heeder Barselstue hvilken allarmerede en hob af vore fruentimmer. Den bliver indførdt udi den anden tome. Jeg forventer med det første et angenemt ord fra dem og forbliver stedse Deres

Oprigtige Ven og tienstskyldigste tiener
Kjøbenhavn d 21 Octob· L Holberg
1723.

*) Trykt efter en af A. Faye meddeelt ordlydende Afskrift.

(Udskrift.)

Kongl Mayests velbeställter
Krigs Bogholder
Aage Rasmusen Hagen
à
Trondhiem.

IV.

Mon tres cher Ami

Jeg har den heele vinter ventet et trøsteligt brev fra ham. Men jeg kand troe at andre forrettninger kand have hindret ham udj hans gode forsätt, hvorfor ieg nu tar mig den friheð at fornye min forrige erindring og tilbede mig et svar. Jeg hafde ikke dristed mig at incommodere ham saa ofte, hvis han ikke selv ved sin sädvanlige godhed og egen begiering hafde liigesom interesered mig dertil. Isär som ieg ingen leylighed har haft at beviise ham nogen tieneste igien, hvilket skulde väre mig en fornøielse om han vilde behage at sätte prøve paa mig. Til Paasche kommer ud en anden tome af 6 comoedier, om han forlanger et lidet antal deraf skall de skikkes indbundne med første leylighed; men ikke uden saa mange som han selv forlanger. Det er en stor ulykke for Respublica literaria at Munck er død; thi han drak bøger i sig som iorden drikker vand.*) Jeg

*) B. Moe formoder, at denne Bogdrikker Munck var Assessor Johan Henrik Munch fra Throndhjem, som døde 1724.

recommenderer mig stedse i hans. gode affection og forbliver Hans

tienstskyldigste ven og tiener

Kiøbenhavn d 11 Martii 1724. L Holberg.

P S Mons Frauen*) som har forsikred mig om at min Herre har kun manqvered leylighed paa at faae penge remittered, har raadet mig at träkke en vexel, men ieg har altid holdt det for dristigt førend ieg fik at viide deres egen gode villie.

V.

Høitärede Ven

Saasom den forfärdelige 11te Junij er for haanden, paa hvilken Dag ieg og andre Guds børn skall giøre regnskab for det vi har giordt aaret igiennem saa lader ieg nu mine breve circulere om til alle gode venner som ieg har regninger med. Jeg har skrevet min Herre adskillige gange til men han har forglemt at svare mig. I det sidste Brev som ieg skrev udj Februario lood ieg mig merke at jeg hafde i sinde at träkke en liden vexel paa ham. Men som endnu intet svar er fuldt derpaa udtolker ieg hans taushed lige som han vilde siige: träk i Guds navn. Vexelen er kun paa 30 Rigsdaler thi ieg

*) Ifølge Moe's Slutning „den ved sin ulykkelige Skjæbne bekjendte Konfessionarius Joh. Frauen.“

har ikke turdt sätte den heele sum for de 50 indbundne skiemte Digte saasom det er de Bøger hvoraf han selv ikke har forlanget noget vist tall som af de andre. Af Per Paarser forlangede han selv udi tvende Skrivelser 120 exemplarier men ieg skikkede ham kun 98 hvilke han strax hafde den godhed at betale mig. Af Comoedierne forlangede han ogsaa et vist tall som ieg strax lood indbinde efter begiering og skikke ham. Jeg forhaaber at saasom han selv har givet mig anledning til alt dette og ieg intet har giordt uden efter hans begiering at han ikke tager det ilde op at ieg träkker denne vexel, sär som ieg udi mit sidste Brev annuncerede min intention derom. Skulde der väre nogen irring udi summen, saa haaber ieg dog at han honnorerer min vexel saasom ieg skall staae til ansvar at erstatte hvad som er for meget enten med penge eller med andre bøger som han kand forlange. Jeg forbliver stedse nest flittig hilsen til alle goode venner Hans oprigtige Ven og tienstskyldigste tiener

Kiøbenhavn d. 24 May 1724. L Holberg.

(Udskrift.)

Kongl Mayests Velbestalter
Krigs Bogholder udi Norge
Seign Aage Rasmusen
Hagen

a

Trundhiem.
Franco Christiania.

VI.

Høitærede k Ven.

Af indlagde kand sees hvad ieg har under hænderne, og at ieg trænger til min gamle gode ven, sær saasom ieg ingen udj Trundhiem ellers har synderlig kundskab til. De penge som Hr Krigs Raad kand bringe til veie af prænumerationer kand blive hos ham indtil exemplarierne blive opskikkede. Jeg har faaet over 100 prænumeranter i Bergen og deraf giør gisning at faae lige saa mange udj Trundhiem saa som same Sted trækker saa mange bøger som nogen udj Norge. Hvis ieg ikke var forsikret om Hr Krigs Raad store godhed mod mig dristede ieg ikke at bemøie ham med dette. Cabinets Secreterer Ramshardt*), som ieg talede med i gaar, bad at formælde sin hilsen. Om Hr Krigs Raad er vell kiendt med Stift Amtmand Benzen**) beder ieg min

*) Ramshart, der som Kabinetssekretær hørte til Frederik den Fjerdes nærmeste Omgivelser, var en stor Ordensmand og meget afholdt af Kongen, der ogsaa paa sin Dødsseng anbefalede ham til sin Søn.

**) Jacob von Benzon (f. 1688, † 1775), der i Aarene 1726—1735 var Stiftamtmand i Throndhjem og fra 1750 Vicestatholder i Norge og Stiftamtmand i Akershuus Stift samt endelig 26de Jan. 1770 Norges Statholder. Ligesom Holberg døde han ugift, efterladende sig en stor Formue.

respect til ham at formælde. Jeg forventer ved leilighed et behageligt svar, og forbliver

Velædle og Velb Hr Krigs Raads
Oprigtige ven og tiener

Kiøbenh d. 2 Sept   L Holberg.
1729.

(Udskrift, med en anden [Kontor=] Haand.)
Velædle og Velbyrdige
hr. Krigs Raad og Krigs Bogholder
Aage Hagen
à
Franco Christiania.   Trundhiem.

VII.

Høitærede k Ven

Jeg takker skyldigst for den godhed han har haft for mig at forskaffe mig nogle prænumeranter. Jeg haaber at der ere faldne nogle siden og at Hr Krigs Raad har den godhed at lade mig vide hvor mange ieg til foraaret kand skikke til Trundhiem. Han maa ikke regne sit exemplar med som ieg forærer ham. De som ieg skikker til Trundhiem er et nytt oplag som ieg har ladet trykke denne vinter med noget tillægg. Det er tids nok at ieg for notification derom til foraaret, naar leilighed kand gives

til at faae bøgerne op til søes. Imidlertid vill ieg altid have tilbedet mig det gamle venskab forblivende stedse

Velædle og Velb Hr Krigsraads

Kiøbenh d. 21 Jan. 1730. tienstskyldigste tiener L Holberg.

(Udskrift.)

Velædle og Velbyrdig
Hr. Krigs Raad
Aage Rasmusen Hagen

Franco Christiania a Trundhiem

VIII.

Høitærede kære Ven

Jeg har bekommet ved hans Sønner de penge for 70 exemplarier som han har hast den godhed at procurere mig og har ieg dis større aarsag at takke efterdj det gik saa vel og reent af; thi udj Christiania leed ieg skaden eendeel ved det at nogle exemplarier paa veien bleve fordervede, eendeel ogsaa ved det at min commissionair skrev efter fleere end som prænumererede vare, saa at en stor Deel er endnu liggende. Den Tydske version er allerede kommen ud Gedruckt Leipzig med en lang og prægtig tydsk titel er lige saa

affecteret som min titel er simpel*) Jeg har intimeret udj aviserne 5 tomer Comoedier som ved prænumeration skal trykkes til 8 Rd hvoraf 4 Rd prænumereres. Jeg siger dette ikke for at bemøie Hr Krigs

*) Det Værk, som omtales i dette og de to foregaaende Breve, maa (hvad Werlauff allerede i sin „Holbergiana" S. 89 har sluttet) være Danmarks og Norges Beskrivelse, der udkom 1729 og hvoraf Aaret efter kom en tydsk Oversættelse. Da man imidlertid kun kjender een dansk Udgave før 1749, er det sandsynligt, at Udgaven af 1729 kan bestaae af to forskjellige Tryk, uden at Holberg har villet betegne det ene som nyt Oplag af det andet. Muligens kan der under Trykningen være indløbet saamange Prænumeranter, at Oplaget gik med inden det forlod Pressen, og at derfor de endda utrykte Ark toges i det for hele Behovet tilstrækkelige Antal Exemplarer, saaledes at kun de tidligste Ark maatte trykkes om. Da nu Titelen tryktes sidst - under et til alle Exemplarer - kan heraf let forklares, at det Hele kom til at gaae som et Oplag. At Holberg kan have anvendt hiin nutildags blandt Forlæggere ikke sjeldne Fremgangsmaade, er saameget mindre usandsynligt, som der ved den ældste Udgave af hans Naturret jo ogsaa er brugt et af disse praktiske Boghandlerkneb, som nu høre til Dagens Orden (nemlig ved Omtryk af Titel). At den omhandlede nye Udgave ikke skulde være udkommet, hvilket Werlauff antager, synes mindre rimeligt, baade fordi Holberg udtrykkelig taler om Affendelsen og fordi et andet Oplag ellers vilde blevet fornødent før 1749, da Bogen endnu i 1730 angaves at være udsolgt. Desuden vilde Tilintetgjørelsen af et saa stort Værks Oplag medført et Tab, som Holberg neppe vilde fundet sig i.

Raad paa nye - thi det var at misbruge hans godhed; men, om han kunde skaffe mig en beqvem mand i Trundhiem dertil, vilde ieg være ham lige saa stor tak skyldig, som om han giorde det selv. Hvis ieg ikke tog dislige præcaution med prænumeration kunde ieg ikke lade trykke nogen ting og maatte da dette theatrum Danicum, som er større end man har det udi noget land af en autore, reent blive forglemt.*) En stor deel af mine comoedier ere oversatte paa Svensk og trykkes i Stokholm ved prænumeration.**) Jeg forbliver stedse

Velædle og Velbyrdige Hr Krigs Raads
oprigtige Ven og Høist forbunden
Kiøbenh d. 30 Septb 1730. tiener***)

Jeg havde tænkt at hans Sønner skulde have valt mig ud til privat Præceptor, men ieg merker at de af

*) Heri feiler dog Holberg. Allerede hans franske Samtidige Destouches har produceret ligesaamange Stykker, og hans Forgjænger Molière, hvis Arbeider Holberg tilstrækkeligen kjendte, endnu flere end de 25 Komedier, som hans 5 Bind indeholdt. Vi ville ikke tale om Calderon, Lopez de Vega og Shakespeare, da disse vare Holberg ubekjendte.

**) Herved sigtes til de sex Holbergske Komedier, hvorpaa der i Foraaret 1730 modtoges Prænumeration af Bogfører Lochner i Stockholm. (Jfr. Phlipsens som Manuskript trykte Bog „Den Holbergske Literatur" S. 52.)

***) Underskriften er forglemt.

andre ere opsnappede. hvis ieg kand være dem noget til tieneste skall det være mig en fornøielse.

(Udskrift.) Belædle og Velbyrdig
Hr Krigs Raad
Aage Rasmusen
Hagen
a
Tronhiem.

IX.

Velædle og Velbyrdige Hr Krigs Raad.

Jeg tog mig den frihed at skrive ham til for nogen tid siden ikke udj tanke at bemøie ham selv; men til at formaae ham at erhverve mig en god ven udj Trundhiem der kunde skaffe mig nogle prænumeranter til de 5 tomer af Comoedier som allereede sterkt avancere under trykken, saa at det heele verk kand blive færdigt til Paasche. Jeg vill ydmygst beede Hr Krigs Raad vill have den godhed at notificere mig noget derom, at ieg nogenledes kunde tage mine mesures derefter. Jeg beder at han ikke tager min dristighed ilde op og forbliver stedse

Velædle og Velb Hr Krigs Raads
Tienstskyldigste Ven og Tiener
Kiøbenh d. 27 Januarj L Holberg.
(1731.*)

*) Aaret er bortrevet, men at 1731 er det rette sees saavel af nærværende Brevs Forhold til det foregaaende, som af selve

(Udskrift med samme Haand som paa Nr. 6.)

Velædle og Velbyrdige
Hr. Krigs Raad
Aage Rasmusen Hagen
à
Franco Christiania. Trundhiem.

dets Indhold. Ved den omtalte Udgave af Komedierne i 5 Bind kan kun forstaaes den, der udkom 1731 under Titelen: „Den Danske Skue-Plads deelt udi 5 Tomer" og hvoraf nu, saavidt vides, blot existerer et eneste fuldstændigt Exemplar. Den tidligere Udgave under Titelen „Hans Mikkelsens Comoedier" bestod ikke af 5, men kun af 3 Bind, og om noget af de Höpffnerske Optryk (fra Aaret 1743 og senere) kan naturligviis her ikke være Tale. Af disse Breve faar man ellers den mærkelige Oplysning, at Holberg selv ogsaa her var den egentlige Forlægger ligesom almindeligviis ellers af sine øvrige Skrifter, uagtet man før har antaget, at Udgaven forlagdes af Bogtrykkeren Höpffner. (Se Liebenbergs Udgave af Komedierne VIII, 292 og Molbechs S. XXVII.)

En Ansøgning fra Holbergs Fader.

Som et ikke upassende Tillæg til de foregaaende Breve af Ludvig Holberg troe vi her at kunne aftrykke en Ansøgning af Faderen Christian Nielssen Holberg, der kaster adskilligt Lys over dennes Liv, og som er skrevet halvandet Aar før hans Død. Efter hvad der i Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie IV. S. 384 og i Moes Tidsskrift f. Pers.-Hist. II. S. 64 flg. allerede er oplyst, maa Holbergs Fader have været en norsk Bondesøn, sandsynligviis fra en af de tre Gaarde i Throndhjems Stift, der føre Navnet Holberg. At han fra de nederste Trin af havde tjent sig op til Oberstlieutenants Værdighed, fortæller den udødelige Digter os selv i sin Autobiographi. Men at han i 40 Aar havde staaet i Tjenesten og imidlertid fra Fændrik af avanceret til Oberstlieutenant, er en ny Oplysning, der stadfæster B. Moe's Antagelse (Tidsskr.

II. 65), at den Christian Nielssen, som 1645 stod først som Sergeant og derpaa som Fændrik ved det throndhjemske Regiment, maa være identisk med Digterens Fader. Efterfølgende Ansøgning har ellers sin Interesse ved at vise, at Faderen ofrede paa den samme Rangsyges Alter, som siden ogsaa Sønnen, efter saa bittert at have spottet over det Slags Svaghed.

Sin Begjæring om at have Inspektion med at Bønderne i Bergenhuus Amt holdt deres Vaaben i Beredskab, fik han endnu samme Aar indvilget. Thi i den haandskrevne Militærkalender for 1684 Aars Slutning, hvor Oberstl. Holberg findes blandt „Pensionær- og Gratial-Personer," opføres han som „Inspektor over Landmands Armatur;" og med dette Tillæg opføres han ogsaa i de følgende i hans Levetid affattede Militærkalendere. (Som nu bekjendt, døde han den 29de Marts 1686.) Derimod vedbliver han at benævnes blot Oberstlieutenant, ikke Oberst, saaledes at man skulde fristes til at troe, at denne Titel er bleven ham afslaaet. Et saadant Afslag paa en Tid, da Rang-Ansøgninger næsten altid indvilgedes, vilde, i saa Fald, være saa meget mærkeligere, som Ansøgeren var en almindelig agtet, retskaffen, gudfrygtig og tapper Mand, der havde deeltaget

i Throndhjems Undsætning 1658, i Haldens Forsvar 1659 og i Gyldenløves Indfald i Viken 1676. Det fortjener her ellers at erindres, at Sønnen Ludvig Holberg i sin Autobiographi kalder sin Fader Oberst. Fik han da maaskee hiin Titel, uagtet den ikke er anført i Militærkalenderne? Eller havde kanske Faderens Venner, af Frygt for at den ærekjære gamle Mand skulde tage sig Afslaget for nær, indbildt ham, at Ansøgningen var indvilget, og saaledes hverken han selv eller Familien Andet vidste?

Med Hensyn til Chr. Holbergs militære Løbebane kan her, efter Rigsarchivar Langes velvillige Meddelelse, tilføies, at han 5te Febr. 1653 fik Bestalling som Lieutenant i det Bergenhusiske Regiment og kaldes da Huolberg; at han i Sept. 1658 var Kapitain, 28de Mai 1660 blev Major og 23de Marts 1667 Oberstlieutenant, samt at han 12te Marts 1679 afgik fra Krigstjenesten med Pension. En udførligere Notits herom samt ang. Navnet Holberg kan af Rigsarchivaren selv ventes meddeelt i Norske Samlingers 2det Binds 2det Hefte, der nu er under Trykken.

(Stemplet Papiir til 1/2 Rixort.)

Stormegtigste Konning och Arffue Herre offr Danmarch och Norgis Riger samt deß wnderligginde Førstendomme och Prouindtzier.

Eders Kongl. Majestet, saa och høylofflig Herr Fader haffr jeg opwartit som Fendrich, Leut. Captein, Major, Obrister L. paa 40 Aars Tider, wed Norgis Armadien, wdi forefaldne Occassioner, efftr mig giffuen Order. Och haffuer nu aller naadigst til gode, saasom her hos følginde Rest Sedler formelder - 812 Rdr., saa och Ett Aars Obrister L. rest for Ano 1677. Huilcke forschne rest jeg allerunderdanigste efterlader imod en Kriegs steür, som af mig fodris paa Et hundrit 83 rdr. Och effterdi jeg nest Guds Hielp frembdeelis kand gjøre Tienist, Allerunderdanigst anmoder, mig formeddelst lang Tienist och hafft Travaillie maa benaadigß med Obristers Tittel, och haffue Inspection, at Bønderne i Bergenhusische Ambt holder derris Landtgewehr parat, som dennem bør efter Norgis Loug, mid-

lertid Gud forlehner fridlig Tilstand, will jeg opholde mig wden nogen Besolding.

For haabinde Aller naadigste gode och milde swar paa det jeg med fryd och glæde kand igjen hiem komme til Norge

Eders Kongl. Ma.
Allerwnder danigst
med Liff, Bloed och ald
formaae aller tro
schyldigste
Obrister L. Christian
Holberg

Kiobenhaffn
27. Octob. 1684.